

פרשת וירא תשפ"א
בעניין צחוק האבות

בראשית פרק יז

(טו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם שְׂרִי אֲשַׁתְּךָ לֹא תִקְרָא אֶת שְׁמָהּ שְׂרִי כִּי שְׂרָה שְׁמָהּ: (טז) וּבְרַכְתִּי אֹתָהּ וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לְךָ בֵּן וּבְרַכְתִּיהָ וְהִיְתָה לְגוֹלָם מִלְכֵי עַמִּים מִמֶּנָּה יְהִי: (יז) וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל פָּנָיו וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ הֲלִבְנֵי מֵאָה שָׁנָה יוֹלֵד וְאִם שְׂרָה הִבֵּת תִּשְׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד:

רש"י

וְבִרְכַתִּי אוֹתָהּ - ומה הוא הברכה, שחזרה לנערותה, שנאמר (לקמן יח יב) אחרי בלותי היתה לי עדנה: **וּבְרַכְתִּיהּ** - בהנחת שדים, כשנצרכה לכך ביום משתה של יצחק, שהיו מרננים עליהם שהביאו אסופי מן השוק ואומרים בננו הוא, והביאה כל אחת בנה עמה ומניקתה לא הביאה, והיא היניקה את כולם, הוא שנאמר (כא ז) היניקה בנים שרה. **בראשית רבה** (נג ט) רמזו במקצת: (יז) **ויפל אברהם על פניו ויצחק** - זה תירגם אנקלוס וחדו, לשון שמחה, ושל שרה לשון מוחך. למדת שאברהם האמין ושמח, ושרה לא האמינה ולגלה. וזהו שהקפיד הקדוש ברוך הוא על שרה ולא הקפיד על אברהם: **הלבן** - יש תמיהות שהן קיימות כמו (ש"א ב כז) הנגלה נגליתי, (ש"ב טו כז) הרואה אתה, אף זו היא קיימת, וכך אמר בלבו הנעשה חסד זה לאחר מה שהקב"ה עושה לי: **ואם שרה הבת תשעים שנה** - היתה כדאי לילד. ואף על פי שדורות הראשונים היו מולידין בני חמש מאות שנה, בימי אברהם נתמעטו השנים כבר ובא תשות כח לעולם, וצא ולמד מעשרה דורות שמנח ועד אברהם שמיהרו תולדותיהן בני ששים ובני שבעים:

רמב"י

(יז) **ויצחק** - תרגם אונקלוס "וחדו". וכן הדבר, כי הצחוק פעם יאמר ללעג ופעם לשמחה, כמו משחקת בתבל ארצו (משלי ח לא), משחקים לפני ה' (ש"ב ו ה): ולפי דעתי שהכונה בלשון הזה, כי כל רואה ענין נפלא באדם לטוב לו ישמח עד ימלא שחוק פיו, והוא מה שאמרה שרה (להלן כא ו) צחוק עשה לי אלהים כל השומע יצחק לי. כענין אז ימלא שחוק פינו ולשונו רנה (תהלים קכו ב). וכן עשה אברהם כאשר נאמר לו זה שמח ומלא שחוק פיו, ויאמר בלבו - ראוי זה לשחוק כי הוא ענין נפלא מאד, הלבן מאה שנה יולד ואם שרה בת תשעים תלד - ולא יהיה זה לשחוק ולשמחה. ויקצר הכתוב בתמיהה כי היא נקשרת במה שאמר ויצחק: וכן הגם הלום ראיתי (לעיל טז יג) נקשר בראש הפסוק, כי אמרה הגם הלום ראיתי השם שנגלה לי כי ראה בעניי ולא אקראנו אל ראי. וכן הנגלה נגליתי אל בית אביך (ש"א ב כז) קשור עם "למה תבעטו בזבחי ובמנחתיי". יאמר, האם בחרתי בכס שתבעטו בזבחי ומנחתי ולמה תעשו כן: או שתהיה הלבן מאה שנה בשאלה לדבר פלא, לא כדבר נמנע, כמו התשפוט את עיר הדמים (יחזקאל כב ב), ענינו התרצה לשפוט אותה ולהודיעה את כל תועבותיה, וכן התעייף עניך בו ואיננו (משלי כג ה). וכן המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת (לעיל ג יא). כלומר, האם עלה בדעתך על הלב לאכול מן העץ. וכן זה, האם יעלה על הלב שלבן מאה שנה יולד, שרה בת תשעים שנה תלד, ואחר כן אמר לו שיהיה הנס הזה עם חיי ישמעאל:

בראשית פרק יח

(ט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיךָ שְׂרָה וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֵהָל: (י) וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חַיָּה וְהִנֵּה בֵּן לְשְׂרָה אֲשַׁתְּךָ וְשְׂרָה שְׂמַעַת פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אַחֲרָיו: (יא) וַאֲבָרְהָם וְשְׂרָה זָקְנִים בָּאִים בְּיָמִים חֲדָל לְהַיּוֹת לְשְׂרָה אַרְבַּּ כְּנָשִׁים: (יב) וַתִּצְחַק שְׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלַתִּי הִיְתָה לִּי עֵדָנָה וְאֲדֹנָי זָקֵן: (יג) וַיֹּאמֶר יִקְוֶךָ אֶל אַבְרָהָם לָמָּה זֶה צִחַקְךָ שְׂרָה לֵאמֹר הָאֵף אֲמַנֶּם אֶלְד וְאֲנִי זָקְנָתִי: (יד) הֲיִפְלֵא מִיְקוֹךָ דָּבָר לְמוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חַיָּה וְלִשְׂרָה בֵּן: (טו) וַתִּכְחַשׁ שְׂרָה לֵאמֹר לֹא צִחַקְתִּי כִּי יִרְאֶה וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צִחַקְתִּי:

רש"י

(ט) **ויאמרו אליו** - נקוד על אי"ו שבאליו, ותניא רבי שמעון בן אלעזר אומר כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב וכו', וכאן הנקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה, שאף לשרה שאלו אינו אברהם, למדנו שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה ולאשה על האיש. בבבא מציעא (פו א) אומרים יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה, אלא להודיע שצנועה היתה כדי לחבבה על בעלה. אמר רבי יוסי בר חנינא כדי לשגר לה כוס של ברכה: **הנה באהל** - צנועה היא: (י) **שוב אשוב** - לא בשרו המלאך שישוב אליו אלא בשליחותו של מקום אמר לו, כמו (טז י) ויאמר לה מלאך ה' הרבה ארבה, והוא אין בידו להרבות, אלא בשליחותו של מקום, אף כאן בשליחותו של מקום אמר לו כן. אלישע אמר לשונמית (מלכים ב' ד טז) למועד הזה כעת חיה את חובקת בן ותאמר אל אדוני איש האלהים אל תכזב בשפחתך, אותן המלאכים שבשרו את שרה אמרו למועד אשוב. אמר לה אלישע אותם המלאכים שהם חיים וקיימים לעולם אמרו למועד אשוב, אבל אני בשר ודם שהיום חי ומחר מת, בין חי ובין מת למועד הזה וגוי: **כעת חיה** - כעת הזאת לשנה הבאה, ופסח חיה, ולפסח הבא נולד יצחק, מדלא קרינן כעת אלא כעת. כעת חיה כעת הזאת שתהא חיה לכם שתהיו כלכם שלימים וקיימים: **והוא אחרינו** - הפתח היה אחר המלאך: (יא) **חדל להיות** - פסק ממנה: **ארח כנשים** - אורח נדות: (יב) **בקרבה** - מסתכלת במעיה ואמרה אפשר הקרבים הללו טעונין ולד, השדים הללו צצמקו מושכין חלב, תנחומא (שופטים יח): **עדנה** - צחצוח בשר, ולשון משנה (מנחות פו א) משיר את השער ומעדן את הבשר. דבר אחר לשון עידן, זמן וסת נדות: (יג) **האף אמנם** - הגם אמת אלד: **ואני זקנתי** - שינה הכתוב מפני השלום, שהרי היא אמרה ואדוני זקן: (יד) **היפלא** - כתרנומו היתכסי, וכי שום דבר מופלא ומופרד ומכוסה ממני מלעשות כרצוני: **למועד** - לאותו מועד המיוחד שקבעתי לך אתמול למועד הזה בשנה האחרת: (טו) **כי יראה וגוי כי צחקת** - הראשון משמש לשון דהא שנותן טעם לדבר ותכחש שרה לפי שיראה, והשני משמש בלשון אלא, ויאמר לא כדברידך הוא אלא צחקת, שאמרו רבותינו כי משמש בארבע לשונות אי, דילמא, אלא, דהא:

רש"י

(ו) **יצחק לי** - ישמח עלי. ומדרש אגדה הרבה עקרות נפקדו עמה, הרבה חולים נתרפאו בו ביום, הרבה תפלות נענו עמה, ורב שחוק היה בעולם: (ז) **מי מלל לאברהם** - לשון שבח וחשיבות, ראו מי הוא ומה הוא, שומר הבטחתו, הקדוש ברוך הוא מבטיח ועושה: **מלל** - שינה הכתוב ולא אמר דבר, גימטריה שלו מאה, כלומר לסוף מאה לאברהם: **היניקה בנים שרה** - ומהו בנים לשון רבים, ביום המשתה הביאו השרות את בניהן עמהן והיניקה אותם שהיו אומרות לא ילדה שרה אלא אסופי הביאה מן השוק:

בראשית פרק כא

(ה) **וְאֶבְרָהָם בֶּן מֵאָת שָׁנָה בְּהוֹלֵד לוֹ אֶת יִצְחָק בְּנוֹ**: (ו) **וַתֹּאמֶר שָׂרָה צָחֵק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים כָּל הַשְּׂמֵעַ יִצְחָק לִי**: (ז) **וַתֹּאמֶר מִי מִלָּל לְאֶבְרָהָם הַיְיִנִּיקָה בְּנִים שָׂרָה כִּי יִלְדֶתִי בֶן לְיִצְחָק**: